

Ко је израдио часовник на двору деспота Стефана, „чија су се звона чула на дан хода?”

Србин први ЧАСОМЕРНИК

Лазар, црноризац и хиландарац, родом из Призрена, 1404. године је осмислио, израдио и поставио први часовник у Русији на прочељу ступа двора Великог кнеза у московском Кремљу. Часовник је радио без прекида пуних 217 година

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ РИСТИЋ

Часовник је по потреби свога времена имао само једну непокретну казљку, док су се дискови бројчаника

са ћирилским бројевима окретали. Први диск показивао је земаљске часове, остали су показивали положаје планета.

До тада је будни звонар помно посматрајући сунце и сунчаник означавао ударцем чекића у звоно само дневне часове, и то је могао да чини само када је било сунца. Ноћу би време утонуло у мрак без краја и почетка.

Одједном, доласком Србина Лазара, догодило се невиђено чудо. Није се више на ступу појављивао жив човек, већ механизам у облику човека, који је ударцем чекића означавао часове, не само дневне већ и ноћне, како је записано.

Никоновски летопис и други кратки записи сведоче, пак, да је узгред Лазарев бројчаник био модел хелиоцентричног система. Лазар, међутим, сигурно није био вук самотњак, који је све то сам измислио. Његов подвиг у Москви је само био ношен валом вишевековне – у сабору знања – јелинско-romeјске традиције и посвећене занатске вештине која се упорно преносила још од обелиска древног Мисира, па преко Александрије и њених клепсидри и Мусеона, у коме је Аристарх још у 4. веку пре Христа упоређењем сенки обелиска и бунара прорачунао величину округле Земље и величину Сунца око којег се Земља окреће, затим атинске „Куле ветрова”, па двадесет четвора врата клепсидре на Светој Софији у Цариграду чији је механизам „бучно тандракао”, све до претпостављене призренске часовничарске школе одакле је потекао.

Претпостављена српска часовничарска школа, свакако, није бесловесно умножавала зупчанике чиме би се сва посвећена тајна заната сводила на слепо копирање. Треба узети и обзир то да је у Призрену боравио славни полихистор Теодор Метохит који је ту писао и подучавао Евклидове аксиоме, преносећи науку цариградских универзитета, па је чврста претпоставка да је и сам Лазар био учени полихистор, јер је очигледно носио у себи оно православно, васељенско што је довело до модела хелиоцентричног система.

Остаје још и питање: Ко је израдио часовник на двору деспота Стефана, „чија су се звона чула на дан хода?”

О Лазару часовничару можемо да поставимо још мноштво слободних теза, али првенствени циљ ове кратке белешке јесте да се васкрсне и оживи својевремено записана легенда и да јој се постави духовно и уметничко отврђење за успешан почетак фундаменталног научног истраживања које ће најзад, надајмо се, преузети институције како у Русији тако и у Србији.

Напоменимо да су само легенде вечне, као и ова овде предочена, записана у руском летопису из 16. века, а да су научне истине подложне променама.

„У лето 6912. (1404) велики кнез (Василиј Први) науми часник (часовник) и постави га на своме двору код цркве Св. Благовести. Овај се пак часник назива часомер, и сваки (пуни) час удара чекићем о звоно, одмеравајући и одбројавајући часове дневне и ноћне; не удараше човек него (оно) човеку налик, самозвоно и самопокретно, чудновато лепо некако, створено човечијом оштроумношћу, премаштовито и премудро. Мајстор и уметник овога бејаше неки монах, који је дошао са Свете Горе, родом Србин, по имену Лазар, а цена овом бејаше више од 150 рубаља.” ●